

Մ աշտոցի Ա րձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
WWW.SOURPHAGOP.ORG (15-րդ տարի)

Այս թիւով.....

Մարտ բացատրական տօնացոյց Էջ 2-7

Մեծ Պահքի Կիրակիները
Քառասուն Մանկունք
Փակեալ խորան
Ս. Յովհաննէս Օձնեցի
Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի
Ս. Գրիգոր Տաթևացի
Տաթևի Վանք, Ճոպանուղի
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի Խոր
Վիրապ մուտքը
Միջինք
Աւագ երկուշաբթի
Աւագ Երեքշաբթի

Յիսուսի յաղթական մուտքը

Երուսաղէմ Էջ 8

Տասը կոյսերուն առակը Էջ 9

Կիրակնօրեան եւ Մեծ Պահքը Էջ 10

Պահուած բառ Էջ 11

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Էջ 12-15

Մեծ պահքը երբեակ իմաստով Էջ 16

Մարտ 2015 (ԻԲ տարի թիւ 7)

Պ... Պահք

Խաչքարի Հեղինակ՝ Ժողովրդական Վարպետ,
Ռուբեն Նալբանդյան

Ամսուան Համարը

«Երբ ծով կը պահէք, տրտուներես մի՛ ըլլաք կեղծաւորներուն նման, որոնք իրենց երեսը կը կախեն, որպէսզի մարդոց ցոյց տան թէ ծով կը պահեն: Վստահ եղէք, միայն ատիկա է անոնց վարձատրութիւնը: Ընդհակառակը, երբ դուն ծով կը պահես, օձէ՛ գլուխդ եւ լուս երեսդ, որպէսզի մարդիկ չտեսնեն թէ ծով կը պահես, այլ՝ միայն Հայրը, որ անտեսանելի է. եւ Հայրդ, որ կը տեսնէ կատարածդ, քեզ պիտի վարձատրէ յայտնապէս»:

Մատթէոս 6.16-18

Հաւատք

Կրօն

Եկեղեցի

Լեզու

Մշակոյթ

Մարտ ամսուան բացատրական տօնացոյց

Կիր. 1	Մեծ Պահքի Գ. Կիրակի՝ ԱՆԱՌԱԿԻՆ
Շբթ. 7	Ս. Յովհաննէս Երուսաղէմցի, Ս. Յովհաննէս Օձնեցի, Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի, Ս. Գրիգոր Տաթևացի
Կիր. 8	Մեծ Պահքի Դ. Կիրակի՝ ՏՆՏԵՍԻՆ
ԴՉ. 11	ՄԻՋԻՆՔ
Շբթ. 14	Սուրբ Քառասուն Մանկունք
Կիր. 15	Մեծ Պահքի Ե. Կիրակի՝ ԴԱՏԱԻՈՐԻՆ
Շբթ. 21	Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ (Մուտն ի Վիրապ)
Կիր. 22	Մեծ Պահքի Ջ. Կիրակի՝ ԳԱԼՍՏԵԱՆ
Շբթ. 28	Յիշատակ՝ Ղազարոսի Յարութեան
Կիր. 29	ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ
ԲՉ. 30	Աւագ Երկուշաբթի՝ յիշատակ Արարչագործութեան
ԳՉ. 31	Աւագ Երեքշաբթի՝ յիշատակ Տաւր Կուսանաց

Սվազի Ասեղնագործ

Սեբաստիոյ մէջ նահատակուած 40 զինուորներ (քառասուն մանկունք)

4-րդ դարու սկիզբը նահատակուած Քրիստոսի 40 վկաները Փոքր Հայքի տարբեր քաղաքներէն էին եւ Սեբաստիոյ (Սվազ) կայսերական գունդին զինուորական ծառայութեան մէջ էին: Երբ Լիկիանոս կայսեր հրամանով Կեսարիայի դուքս Լիսիսարս հարցաքննութիւն կը կազմակերպէ՝ բանակին մէջի քրիստոնէայ զինուորներ յայտնաբերելու նպատակով, անոնցմէ 40-ը, հաւատարիմ իրենց հաւատքին, անվեհեր պատասխաններով դատաւորներուն զայրոյթ կը պատճառեն

եւ կը բանտարկուին: Ձմեռնային ցուրտ զիշեր մը զիրենք կը նետեն Սեբաստիոյ մօտակայ լիճը: 40-էն միայն մէկը չի կրնար տանջանքներուն դիմանալ: Դուքս ելլելով սառած ջուրէն, ան կը փորձէ փրկութիւն գտնել լճափին կառուցուած տան մէջ, սակայն այդպէս կնքելով մահկանացուն, կը զրկուի թէ՛ երկրային և թէ՛ երկնային կեանքէն: Լուսաղէմին միւս բոլոր նահատակները կ'երեւին լոյսէ պսակներով զարդարուած:

Պահապան զինուորներէն մէկը, տեսնելով այդ, կը լեցուի Քրիստոսի հաւատքով և նետուելով լիճը, պսակակից կը դառնայ անոնց: Աստուածային հրաշքով ձմեռնային սառնամանիքը դիմակալած վկաները առաւօտեան կը նահատակուին: Անոնց նշխարները կ'ամփոփուին Սեբաստիոյ մէջ, ուր հետագային կը կառուցուի «Քառասուն Մանկունք» 40 գմբէթանի տաճարը, որ կանգուն մնացեր է մինչեւ Լենկթիմուրի արշաւանքը:

40 մանկանց (զինուորներու) պատմութիւնը կը յորդորէ կեանքի բոլոր դժուարութիւններուն մէջ հաւատարիմ մնալ Քրիստոսի հաւատքին, յաղթահարել դիւրահաճ գայթակղութիւնները՝ երկնային պսակին արժանանալու համար: Այս տարի անոնց յիշատակը կը տօնենք Մարտ 14-ին:

Մեծ Պահքը ունի **7 Կիրակիներ**, որոնք յատուկ եւ իմաստալից անուններ ունին.

Ա. Բուն Բարեկենդան

Մեծ Պահքին նախորդող Կիրակին է. բարեկենդան կը նշանակէ բարի կեանք՝ աշխարհիկ իմաստով ուրախութիւն, խրախճանք, իսկ կրօնական իմաստով՝ երանելի կեանք, ինչպէս Ադամը կ'ապրէր դրախտին մէջ արտաքսուելէն առաջ:

Բ. Արտաքսման

Ադամն ու Եւան իրենց անհնազանդութեան պատճառաւ երկար չմնացին դրախտին մէջ եւ արտաքսուեցան հոնկէ: Մեզի՝ մեղաւորներու համար Քրիստոս ապաշխարութեամբ ցոյց տուաւ փրկութեան ճամբան, եւ դրախտին արժանանալու յոյսը:

Գ. Անառակին

Այս Կիրակին կը կրէ տուեալ օրուան ճաշու աւետարանի հատուածին անունը: Մեծ Պահքի ընթացքին մեր ուղեւորութիւնը կը նմանի Անառակ Որդիին ապաշխարութեան յաջորդող դէպի իր հօր տունը վերադարձին: Այս առակը կը կարդանք Ղուկասի Աւետարանին 15.11-32 ին մէջ:

Դ. Տնտեսին

Անառակի Կիրակիին կը յաջորդէ Տնտեսի Կիրակին որ իր անունը կը ստանայ դարձեալ Յիսուսի խօսած առակներէն մէկէն: Այս առակը կը կարդանք Ղուկասի Աւետարանին 16.1-13 ին մէջ: Միջինքը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակիին յաջորդող Չորեքշաբթին:

Ե. Դատաւորին

Դարձեալ Յիսուսի առակներէն մէկէն կը ստանայ իր անունը, որ դատաւորի մը եւ յարատեւող այրիի մը առակն է, զոր կրնանք կարդալ Ղուկաս 18.1-8 ի մէջ:

Զ. Գալստեան Այս կիրակի օրուան առակը Քրիստոսի աշխարհ գալուն խորհուրդը կը բացատրէ: Այդ օրուան աւետարանական ընթերցումին վերջին համարը՝ Մատթէոս 23.39 Քրիստոսի Գալստեան կ'ակնարկէ:

Է. Ծաղկազարդ Այսպէս կը կոչուի Քրիստոսի փառաւոր մուտքը Երուսաղէմ, իր խաչելութիւնն ու յարութիւնը կանխող Մէկշաբթի օրը: Այդ օր մանուկները եկեղեցի կ'երթան զարդարուած մուկերով ու կը մասնակցին թափօրին:

Հայաստանեայց եկեղեցին Մեծ Պահքի 4-րդ Կիրակին, Տնտեսի Կիրակին, նախորդող շաբաթ օրը կը յիշատակէ Յովհաննէս Երուսաղէմացիի (Պլուզ) եւ երեք կրօնա-ազգային դէմքերու տօնը: Ահա կը ներկայացնենք անոնցմէ իւրաքանչիւրին մասին հակիրճ կենսագրական մը:

Ս. Յովհաննէս Օձնեցի

Հայոց կաթողիկոս 717-728 թուականներուն եւ ծանօթ շարականագիր: Իր հեռատես եւ իւելացի կարողութիւններով, յաջողած է արաբական խալիֆայութեան տիրապետութեան ժամանակ ամրապնդել հայ եկեղեցւոյ դիրքը եւ զերծ պահել զայն զանազան տուրքերէ եւ հարկերէ: 718-ին կազմակերպած է եպիսկոպոսական ժողով, Դուինի մէջ, ուր մշակուած են եկեղեցական 37 օրէնքներ: Ան նշանաւոր է նաեւ աղանդներու դէմ իր մղած պայքարով:

Հոչակաւոր է իր փիլիսոփայական գիտելիքներով, որոնց շնորհիւ փորձած է ամրապնդել հայ եկեղեցին:

Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի

Ծնած է Սիւնեաց Ծղուկ գաւառի Վաղադն գիւղին մէջ, 1315-ին: Աշակերտած է Գլաձորի համալսարանին մէջ Տիրատուր վարդապետին, որու մահէն ետք փոխադրուած է Որոտանի վանքը, հոն ստանալով Որոտնեցի մականունը: Ան ծանօթ է իբր մեծ աստուածաբան, իմաստասէր, մատենագիր եւ ուսուցչապետ: Հիմնած է Տաթևի համալսարանը եւ Ապրակունիսի բարձրորակ վանական դպրոցը, որոնք դարձած են աստուածաբանական եւ փիլիսոփայական կարեւորագոյն կեդրոններ: Պայքար մղած է հայաստանեայց եկեղեցւոյ լատինացման շարժումին դէմ:

Ան իր ժառանգ թողած աշխատութիւններուն մէջ արժարձած է հայ եկեղեցւոյ արարչութեան, եկեղեցաբանութեան, հրեշտակաբանութեան խնդիրներ եւ մանաւանդ մարդկային հոգիի մասին խորհրդածութիւններ:

Ս. Գրիգոր Տաթևացի

Յովհաննէս Որոտնեցիի նշանաւոր աշակերտներէն, աստուածաբան, փիլիսոփայ եւ մանկավարժ: Իր ժամանակակիցներուն կողմէ անուանուած է «Եռամեծ վարդապետ», «վարժապետ հայոցն»: Իր կարեւորագոյն գործերէն է «Գիրք հարցմանց»-ը որ աստուածաբանութեան գործնական գիրք մըն է: Ունի նաեւ քարոզներու հաւաքածոյ հատոր մը:

Սուրբ Գրիգոր Տաթևացի ծնած է 1346-ին Վայոց Ձոր: Ան Յովհաննէս Որոտնեցիի հոչակաւոր աշակերտներէն մէկը ըլլալով՝ անոր պէս վարպետ էր լատիններէն լեզուի եւ յունական իմաստասիրութեան մէջ:

Թէեւ Գրիգոր Տաթևացի իր կեանքի մեծ բաժինը անցուցած է Տաթևի վանքէն ներս, ան այցելած է նաեւ բազմաթիւ այլ վանքեր որոնցմէ իւրաքանչիւրին մէջ արժանացած է իր աշակերտներուն յարգանքին, համարումին եւ հիացումին: Իր հանձարին շնորհիւ յաջողած է իր այցելած իւրաքանչիւր վանքէ ներս բազմացնել աշակերտներու ու հետեւորդներու թիւը:

Հաւատքի մեծ պաշտպան, մտաւորական ու հոգեւոր առաջնորդ Գրիգոր Տաթևացի հայ ժողովուրդին կողմէ կոչուած է յաճախ «երկրորդ Գրիգոր Լուսաւորիչ»:

Տաթևի Վանք

Հայաստանի հանրապետության հարավային ծայրը կը գտնուի Միւնիքի մարզը որմէ ներս կառուցուած է մարզի պատմաճարտարապետական ամենէն նշանաւոր շինութիւնը՝ Տաթևի վանքը:

Կ'ըսուի թէ ՏԱԹԵԻ բառը «Տա Թեւ» է «Թող Աստուած թեւ տա ձեզի» իմաստով, որ այդ օրերու հաւատացեալ ժողովուրդին աղօթքն էր շինողներուն, որոնք այդ դժուարին օրերուն եւ դժուարին տեղ վանք կ'ուզէին կառուցել:

Տաթևի վանքը հիմնուած է 9-րդ դարուն եւ անոր ամենէն հին շինութիւնը եղած է 895 թուականին կառուցուած Սուրբ Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին: Եկեղեցոյ պատերը

ծածկուած եղած են հարուստ որմասնկարներով որոնցմէ այժմ քիչ բան պահպանուած է: Սուրբ Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիէն դէպի հարաւ կառուցուած է Սուրբ Գրիգոր Եկեղեցին 1295-ին որուն ենթադրեալ ճարտարապետն է Մովսիկը:

Կը պատմուի թէ Տաթևի վանք այցելողները իրենց ուշադրութիւնը կը դարձնեն վանքի բակէն ներս, 10-րդ դարու սկիզբէն մեզի հասած հետաքրքրական յուշարձանի մը վրայ որ կը կոչուի «ճօճուող յուշասիւն» կամ «գաւազան»: Այս յուշասիւնը վանքի միակ կառոյցն է որ իր 8 մետր հասակով հանդերձ անխաթար մնացած է շրջանի բազմաթիւ երկրաշարժներէն:

14-րդ եւ 15-րդ դարերուն, Տաթևի վանքը հայկական մշակոյթի եւ լուսաւորութեան ճանչցուած կեդրոններէն մէկը եղած է ուր գործած են Տաթևի համալսարանը, մատենադարանը եւ մանրանկարչութեան դպրոցը: Տաթևի համալսարանէն ներս աշխատած են յայտնի գիտնականներ եւ աստուածաբաններ՝ ինչպէս Յովհաննէս Որոտնեցի եւ Գրիգոր Տաթևացի:

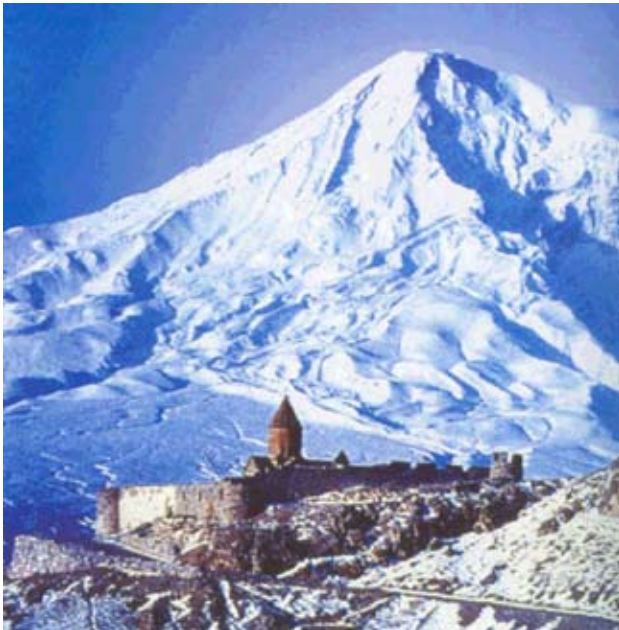
Տաթևի Ճոպանուղի Հոկտեմբեր 2010-ին Աշխարհի երկարագոյն ճոպանուղին, 5.7 քմ երկարութեամբ, միացուց Տաթևի վանքը Հալիձոր գիւղին: Ճոպանուղին կը շարժի ժամական 37 քմ արագութեամբ եւ 11 վայրկեանէն Հալիձորէն Տաթևի վանք կը հասնի:

Ճոպանուղիէն վար դիտուած

Ճոպանուղին

Մուրբ Գրիգոր Լուսավորիչի Խոր Վիրապ մուտքը

Մուրբ Գրիգոր հայաստանեայց եկեղեցոյ առաջին պաշտօնական հայրապետը կը նկատուի որ Ոսկեդարու գրողներէն Ագաթանգեղոսի կողմէ նկարագրուած է իբր Քրիստոնէութիւնը հայ ժողովուրդին մօտ հաստատող եւ տարածող հիմնական դէմք: Անոր կրօնական աշխատանքը այնքան ազդեցիկ եւ որոշիչ եղած է որ ան նկատուած է հայ ժողովուրդի «Հայր եւ Լուսավորիչ»:

Հայաստանեայց եկեղեցին տարին քանի մը անգամ կը յիշատակէ Մուրբ Գրիգորի անունը, հիմնուելով անոր կեանքի յատկանշական հանգրուաններուն վրայ: Այսպէս՝ Խոր Վիրապ մտնելը, Խոր Վիրապէն ելլելը, եւ «Գիւտ նշխարացը»:

Վարի շարականի հեղինակը Յովհաննէս Երզնկացին է (Պլուզ) (1220/30-1293թթ.): Այս շարականը կ'երգուի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչին նուիրուած երեք տօներէն առաջինին՝ “Մուտն ի վիրապ”-ի ժամանակ: Այդ օրը Գալստեան Կիրակիին նախորդող Շաբաթ օրն է:

Կանոն՝ Սրբոյն Գրիգոր Լուսավորչին Մտնելոյն ի Վիրապն

Այսօր գուարճացեալ ցնծայ եկեղեցի. դրախտ աստուածատունկ ծաղկեալ. յորմէ տուաւ մեզ տունկն անմահութեան տէր Գրիգորիոս. եւ պտղո՞՞ս իւրով ելից գտիեզերս ամենայն:

Բարունակ ողկուզաբեր ճշմարիտ որթոյն. մշակեալ հայրական աստուածային աջոյն. յորմէ բղիւեաց բաժակն ուրախարար տրտմեցելոյ ազինս. որով արբեալ զմայլեցաք յուրախութիւն հոգեւոր:

Գարնանաբեր հնչու՞՞ն հարաւային հողմոյն. ճառագայթեալ հրով աստուածային Հոգւոյն. որով հալեցաւ սառն կռապաշտութեան հիւսիսաբնակ ազանց. եւ եղեն ծաղկեալք աստուածային գիտութեամբն:

Մ ու Ր Բ Գ Ր Ի Գ Ո Ր Լ ու Ս ա Վ ո Ր Ի չ Ի Ա ջ Ր

Փակեալ խորան
Մեծ պահքի շրջանին, եկեղեցիներէն ներս խորանները փակ կը մնան: Միակ բացառութիւնն է Ս. Գրիգոր Լուսավորչի «Մուտն ի վիրապ» տօնի առիթով (այս տարի Մարտ 21-ին) մատուցուած պատարագը որ կը կատարուի բաց խորանով:

Միջինք

Մուրբ 40 մանկանց տօնին նախորդող Չորեքշաբթի օրը Միջինք է, որովհետև կը հանդիպի Մեծ Պահքի կեսին: Այս օրը երկարատև պահքի շրջանին կեսը նուաճած ըլլալու ատենուհի է ու խնդութեան առիթ կը նկատուի: Սեղանները կը սարքուին պահքի յատուկ ուտելիքներով:

Հին աւանդութիւն էր որ Միջինքի օրը տուներէն ներս պատրաստուէր բաղարջ կոչուած հաց մը որուն մէջ կը պահուէր մանր երկաթեայ դրամ մը: Երբ տեղի կ'ունենար ընտանեկան հաւաքոյթ, հացը մաս առ մաս կը բաժնուէր եւ բոլորին ուշադրութիւնը կը կեդրոնանար գտնելու համար տարուան այն բախտաւոր անձը որուն հացի բաժնին մէջէն պիտի ելլէր երկաթեայ դրամը:

Աւագ Երկուշաբթի

ն նուիրուած է աշխարհի՝ երկնքի և երկրի արարչագործութեան: Առաւօտեան ժամերգութեան ընթացքին ատետարանական ընթերցումները կը յիշատակեն «Անիծուած թզենիին» պատմութիւնը, երբ Յիսուս, Բեթանիայէն Երուսաղէմ վերադարձին, անէծքով չորցուց անպտուղ թզենին ըսելով. «Եւ աղօթած ատեն ինչ որ հաւատալով խնդրէք պիտի ստանաք»: (Մատթ., 21.22): Յիսուս անիծելով տերևներով զարդարուած, բայց անպտուղ թզենին՝ փարիսեցիներուն կ'ակնարկէր, ովքեր արտաքին բարեպաշտութեամբ զարդարուած էին, սակայն չունէին այդ բարեպաշտութեան հոգևոր պտուղը՝ բարի գործերը և ողորմածութիւնը:

Պտուղը այլաբանօրէն կը խորհրդանշէ մարդկային բարի գործերն ու առաքիներութիւնները, որոնցմէ զուրկ մարդը կը պատժուի այս թզենիի օրինակով: Ինչպէս կ'ըսէ Ս. Յակոբոս առաքեալը՝ «Առանց գործերու հաւատքը անօգուտ է» (Յակոբոս, 2.20):

Աւագ Երկուշաբթի օրը չորցած թզենիի յիշատակն է: Քրիստոս Իր գործունէութեամբ բոլորին կը բուժէր և կեանք կը պարգեւէր, սակայն միայն մէկ անգամ ան Իր զօրութիւնը գործածեց չորցնելու համար թզենին՝ ցոյց տալու համար, որ Իր խօսքը կենդանարար է, Ինքն ալ կը կենդանացնէ, բայց նաև կը դատէ: Քրիստոս չորցուց կանաչ թզենին և բուժեց չորցած ձեռքը: Քանի որ կը մօտենային Իր չարչարանքները, Քրիստոս թզենին չորցուց, որպէսզի առաքեալները չմտածէին, թէ Իր ուժերու թուլութեան պատճառով էր, որ չարչարանքներու մատնուեցաւ: Քրիստոս թզենին չորցուց նաև ցոյց տալու համար, որ Իր գալուստով այլևս պէտք չէն թզենիի տերևները, որոնցմով Ադամ կը ծածկէր իր մերկութիւնը, և որոնք կը ծառայէին իբրև ամօթի և խայտառակութեան ծածկոց: Այս օրուան մէջ Յիսուս նաև մաքրագործեց տաճարը:

Աւագ Երեքշաբթի

ն ներքին ձեռով կապուած է նախորդ օրուան հետ. ան կ'ակնարկէ որ մեր առաքիների գործերու պտուղներով հոգեպէս պէտք է պատրաստ ըլլանք Քրիստոսի երկրորդ գալստեան, այլապէս կը չորնանք թզենիին պէս և երկնքի արքայութենէն դուրս կը փսանք հինգ յիմար կոյսերու նման: Օրուայ ատետարանական ընթերցումը կը պատմէ «Տասը կոյսերու» առակը (Մատթ., 25.1-13): Այս առակը հինգ իմաստուն և հինգ յիմար կոյսերու պատմութեամբ կը պատգամէ պատրաստ ըլլալ Տիրոջ գալստեան:

Աւագ Երեքշաբթի, երեկոյեան ժամերգութեան ընթացքին եկեղեցւոյ ատեան կու գան տասը կոյսեր: Անոնցմէ հինգը, ձեռքերնին պահած ունենալով վառող մոմեր, կը խորհրդանշեն իմաստուն կոյսերը, իսկ միւս հինգը՝ մարած մոմերով՝ յիմար կոյսերը:

Յիսուսի յաղթական մուտքը Երուսաղեմ (Դուկաս 19.29-40)

Երբ Յիսուս Սօտեցաւ Բեթփագէի եւ Բեթանիայի, մօտիկը այն լերան որ Ձիթենեաց կը կոչուի, աշակերտներէն երկու հոգի որկեց անոնց պատուիրելով.

- Գացէք սա դիմացի գիւղը: Հազիւ մտած՝ հոն կապուած աւանակ մը պիտի գտնէք, որուն վրայ ո՛չ ոք նստած է տակաւին: Քակեցէք զայն եւ բերէք: Եթէ ոեւէ մէկը հարցնէ թէ ինչո՞ւ կը քակէք, իրեն ըսէք՝ «Տերը պէտք ունի անոր»:

Երկու աշակերտները գացին եւ ամէն ինչ գտան այնպէս ինչպէս Յիսուս ըսած էր իրենց: Աւանակը հոն էր: Եւ մինչ կը քակէին զայն, անոր տերերը ըսին իրենց.

- Ինչո՞ւ կը քակէք աւանակը:

Անոնք պատասխանեցին.

- Տերը պէտք ունի անոր:

Եւ զայն բերին Յիսուսի: Ապա իրենց վերարկուները դրին աւանակին վրայ եւ Յիսուսը հեծցուցին անոր վրայ: Եւ մինչ կը յառաջանար, ժողովուրդը վերարկուները ճամբուն կը փոէր:

Երբ մօտեցաւ Երուսաղեմի, հոն ուր Ձիթենեաց լերան գառիվարը կը սկսէր, աշակերտները բոլորն ալ սկսան ուրախութեամբ եւ բարձրաձայն զԱստուած օրհնաբանել իրենց տեսած բոլոր հրաշագործութիւններուն համար, ըսելով.

«Օրհնեալ է թագաւորը որ կու գայ Տիրոջ անունով. խաղաղութի՛ւն երկինքի մէջ եւ փա՛նք բարձրեալին»:

Փարիսեցիներէն ոմանք ամբոխին մէջէն ըսին Յիսուսի.

- Վարդապե՛տ, աշակերտներդ սաստէ որ լռեն:

Յիսուս պատասխանեց.

- Կ'ըսեմ ձեզի, որ եթէ ատոնք լռեն՝ քարերը պիտի աղաղակեն:

«Մուտք Երուսաղեմ» Մանրանկար՝ Հեթում Բ. թագաւորի ճաշոցէն 1286 Կիլիկիա

Տասը կոյսերուն առակը

Զատիկը նախորդող Աւագ **Երեքշաբթի** օրը՝ Յիսուս իր աշակերտներուն պատմեց **Տասը կոյսերու առակը**, որ կը կարդանք Մատթեոս 25.1-13 ին մէջ:

Այն աստէն **երկինքի թագաւորութիւնը** պիտի նմանի հետեւեալին.-
Տասը կոյսեր կային, որոնք իրենց **լապտերները** առած՝

դիմաւորելու ելան փեսան: Անոնցմէ հինգը յիմար էին, իսկ միւս **հինգը** իմաստուն: Յիմարները առին իրենց լապտերները, բայց իրենց հետ պահեստի **ձէթ** չառին, մինչդեռ իմաստունները իրենց լապտերներուն հետ սրուակով **ձէթ** առին: Եւ երբ փեսան ուշացաւ գալու, բոլորն ալ թմրեցան ու քնացան:

Կէս գիշերին կանչ մը լսուեցաւ. «Ահա **փեսան** կու գայ, գայն դիմաւորելու ելէք»: Կոյսերը արթնցան եւ սկսան իրենց լապտերները կարգի դնել: Յիմար կոյսերը իմաստուններուն ըսին. «Ձեր **ձէթէն** քիչ մը մեզի տուէք, որովհետեւ մեր լապտերները ահա կը մարին»: Իմաստուն կոյսերը պատասխանեցին. «Ո՛չ, որովհետեւ կրնայ ըլլալ որ մեզի եւ **ձէզի չքաւէ**. աւելի լաւ կ'ըլլայ որ երթաք խանութպաններուն եւ **ձէզի համար ձէթ գնէք**»:

Երբ անոնք **ձէթ** գնելու գացին, փեսան եկաւ, եւ պատրաստ եղողները փեսային հետ հարսանիքի մտան, եւ դուռը գոցուեցաւ: Քիչ ետք եկան միւս կոյսերը եւ ըսին. «Տէ՛ր, Տէ՛ր, դուռը բա՛ց մեզի»: **Փեսան** պատասխանեց. «Իսկապէս որ չեմ ճանչնար **ձէզ**»:

Ապա Յիսուս եզրակացուց.

- Ուրե՛սն **արթո՛ւն** մտացէք, որովհետեւ չէք գիտեր Մարդու Որդիին գալուն **Ո՛չ օրը** եւ **Ո՛չ** ալ ժամը:

Կիրակնօրեան եւ Մեծ Պահքը

Փետրուար 15-ին Կիրակնօրեայ Դպրոցը տօնեց Վարդանանք եւ Բուն բարեկենդան, եւ աշակերտները ծպտուեցան հայկական տարագներով: Այս տարուան պահքի առաջարկուած ծոնապահութիւնը հետեւեալն է:

Փետրուար 16-22	Chips
Փետրուար 23-Մարտ 1	Հեռատեսիլ, համակարգիչ, պաստառով այլ խաղեր
Մարտ 2-8	Տուրմ
Մարտ 9-15	Կազային խմիչքներ
Մարտ 16-22	Շաքար
Մարտ 23-29	Ծամոն
Մարտ 30-Ապրիլ 4	Հաւկիթ

Այս տարուան պահքի ընթացքին սորվելիքները հետեւեալներն են.

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ եւ ՆԱԽԱԿԻԹԱՐԱՆ Ա. Բ գոց սորվիլ խաչակնքել, Տէրունական Աղօթքը եւ «Հաւատով խոստովանիմ»էն 3 համարներ:

ՆԱԽԱԿԻԹԱՐԱՆ Գ. Դ. Ե. եւ Զ. Գոց սորվիլ «Հաւատով խոստովանիմ»ի առաջին 18 համարները:

ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ Գոց սորվիլ Ա. Կորնթացիս 13-րդ գլուխը, Նոր Կտակարանի Գիրքերու շարքը, եւ «Հաւատով խոստովանիմ»ը:

Այս Մեծ Պահքի ընթացքին յիշենք նաեւ կարօտեալները եւ մեր ունեցածէն անոնց ալ բաժին հանենք:

Եզակի գիրեր Հայերէն գիրերով Sudoku

ը	ե	զ	զ	է	դ	թ	բ	ա
զ	դ	բ	ա	թ	զ	ը	է	ե
է	թ	ա	ե	բ	ը	զ	դ	զ
դ	բ	ը	զ	ե	թ	ա	զ	է
զ	ա	թ	է	դ	զ	ե	ը	բ
ե	է	զ	ը	ա	բ	դ	զ	թ
բ	զ	դ	թ	զ	ե	է	ա	ը
թ	ը	է	բ	զ	ա	զ	ե	դ
ա	զ	ե	դ	ը	է	բ	թ	ե

է			ա			դ		զ
		դ	է	զ			ա	է
	բ	ը	զ					
զ					զ	թ	է	
	ը		դ		թ		է	
	է	զ	ը					բ
					է	զ	թ	
դ	զ			բ	ա	ը		
է		թ			դ			ա

Նախորդ «Եզակի գիրեր»ուն լուծումը

Ամբողջացուր քառակուսիները, գործածելով ա, բ, գ, դ, է, զ, է, ը, թ գիրերը պայմանաւոր միայն մէկ անգամ գործածես իւրաքանչիւր գիր, իւրաքանչիւր

- . հորիզոնական գիծի վրայ
- . ուղղահայեաց գիծի վրայ եւ
- . իննեակ քառակուսիի մէջ:

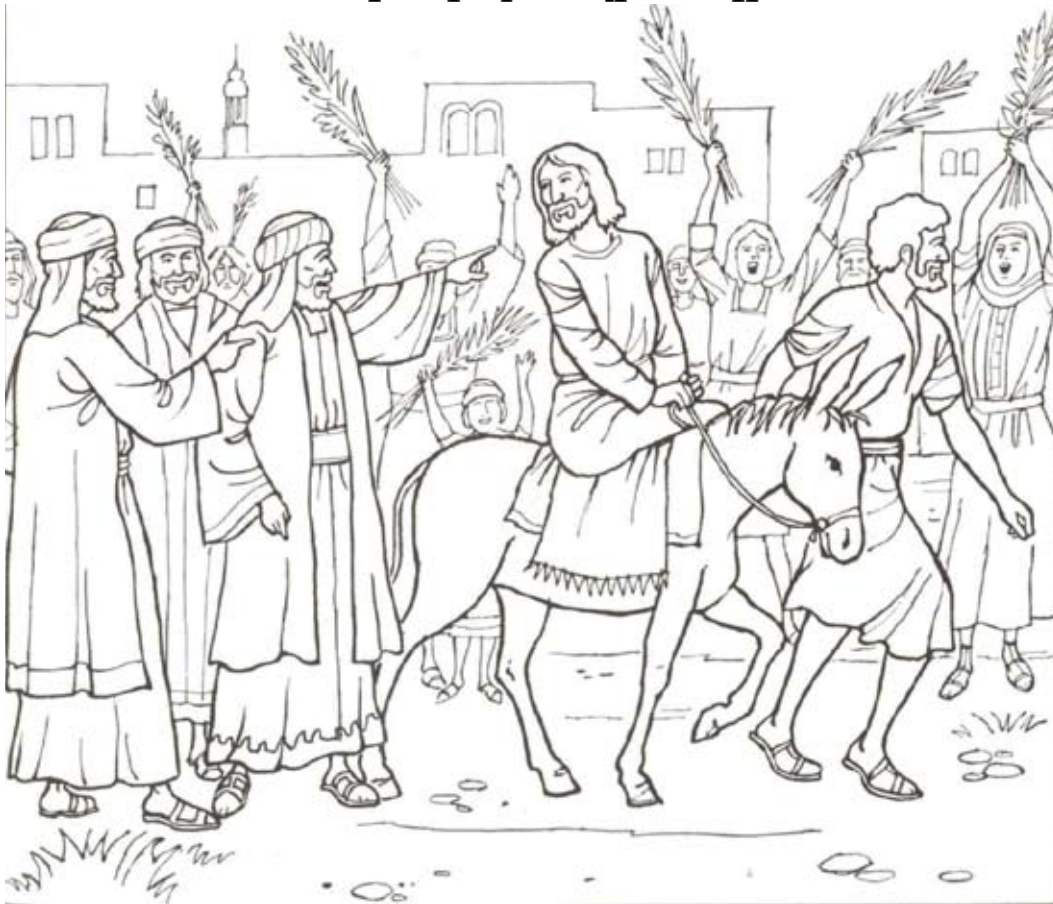
Պահուած քառ

ա	դ	պ	ր	ն	ց	ա	ն	կ	ա	լ	ի
ր	ս	պ	ա	տ	ն	ւ	ա	կ	ա	ն	կ
ի	պ	ա	ր	ն	ւ	ր	ե	լ	ա	ռ	ա
մ	տ	ի	ր	ա	պ	ե	տ	ա	կ	ա	ն
ա	ս	ի	ն	ա	պ	ա	տ	ն	է	շ	ի
կ	զ	յ	տ	ց	ա	ե	կ	ա	ն	ե	մ
ա	ա	ա	ն	ա	պ	ա	տ	ր	ա	ս	տ
ի	ռ	ա	կ	տ	ա	պ	ն	ա	ն	ց	ա
մ	ն	լ	ե	զ	ի	ն	ն	վ	ց	ա	ծ
մ	ւ	ն	լ	ե	ւ	ա	յ	ա	ի	դ	ե
ն	ւ	ր	ի	շ	ր	ջ	ա	ն	ց	ե	լ

անպատկառ	դպրոց	մինակ	ուրիշ	սով
առու	դպրապետ	մենակեաց	որիզ	սիրտ
ամիրա				
անապատ	եղիա	յաւելում	պարուրել	տիրապետական
			պատնէշ	տնկելի
գինովցած	մոլեգին	շրջանցել	պատրաստ	
	մտածել		պատուական	ցանկալի
	միական		պատառ	

Պահուած քառ՝ 6 գիր (կարծրացած ջուր)

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Մանկապարտեզի անկիւն

Յիսուսի յաղթական մուտքը Երուսաղէմ:

Այս տարի Ծաղկազարդը Մարտ --ին է:

Ամբողջացո՛ւ ւր ըստ Յովհաննէսի Աւետարանին 12.12.15

աւանակին, թագաւորդ, Սուրբ, էշ, թագաւորը, Ովսաննա՛ ,
արմաւենիի, Յիսուս, Զատկի, բազմութիւն

Յաջորդ օրը, ժողովուրդի մեծ ----- մը, որ ----- տօնին
առիթով Երուսաղէմ եկած էր, երբ լսեց թէ ----- Երուսաղէմ
կու գայ, ----- ճիւղեր առաւ եւ Յիսուսը դիմաւորելու ելաւ,
բարձրաձայն աղաղակելով. «-----, օրհնեա լ ըլլայ ան՝ որ կու
գայ Տիրոջ անունով, Իսրայէլի -----»:

Յիսուս -- մը գտնելով՝ նստաւ անոր վրայ, ինչպէս որ -----
գիրքերուն մէջ գրուած է.-

«Մի՛ վախնար, ո՛վ Երուսաղէմ, Միոնի՛ աղջիկ. ահա
----- քեզի կու գայ իշու մը ----- վրայ նստած:

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Նախակրթարան Ա., Բ. եւ Գ. դասարաններու անկիւն

1.- Որո՞ւ տօնը այս տարի կը տօնենք
Մարտ 14-ին:

- ա. Ս. Ղեւոնդեանց քահանաներուն
- բ. Ս. Աբգար թագաւորին
- գ. Ս. Վահան Գողթնացիին
- դ. Սուրբ Քառասուն Մանուկներուն

2.- Այս տարի ե՞րբ կը տօնենք
Անառակի Կիրակին:

- ա. Փետրուար 6
- բ. Փետրուար 26
- գ. Մարտ 1
- դ. Մարտ 16

3.- Այս տարի ե՞րբ է Միջինքը:

- ա. Մարտ 6
- բ. Մարտ 11
- գ. Փետրուար 16
- դ. Փետրուար 19

4.- Այս տարի ե՞րբ է Ծաղկազարդը:

- ա. Ապրիլ 1
- բ. Մարտ 1
- գ. Ապրիլ 13
- դ. Մարտ 29

5.- Ս. Գրիգոր Տաթևացի ո՞ր վանքին
մէջ անցուց իր ժամանակին մեծագոյն
բաժինը:

- ա. Սանահին
- բ. Հաղբատ
- գ. Նարեկ
- դ. Տաթև

6.- Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ ո՞ր
ժամաց 13 տարիներ:

- ա. Խոր Վիրապ
- բ. Տաթևի Վանք
- գ. Տրդատ թագաւորի պալատին մէջ
- դ. Սանահին

7.- Հայերէնով «Telepherique»-ին
կ'ըսենք.

Ճ-----:

8.- Մեծ Պահքի ընթացքին ի՞նչ
վիճակի մէջ կը փսայ Սուրբ Խորանին
վարագոյրը:

- ա. Բաց
- բ. Գոց

9.- Հետեւեալներէն ո՞ր մէկը Յիսուսի
պատմած առակներէն չէ:

- ա. Անառակին
- բ. Տնտեսին
- գ. Դատաւորին
- դ. Գալստեան

10.- Միջինքը շաբթուան ո՞ր օրը
կ'ըլլայ:

- ա. Երկուշաբթի
- բ. Երեքշաբթի
- գ. Չորեքշաբթի
- դ. Հինգշաբթի

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը

Նախակրթարան Դ., Ե. եւ Ջ. դասարաններու անկիւն

1.- Որո՞ւ տօնը այս տարի կը տօնենք Մարտ 21-ին:

- ա. Ս. Ղեւոնդեանց քահանաներուն
- բ. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մուտն ի Վիրապ
- գ. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ելն ի Վիրապ
- դ. Սուրբ Թէոդորոս Զօրավարին

2.- Ծաղկազարդին նախորդող Շաբաթ օրը որո՞ւ յիշատակը կը տօնենք:

- ա. Ղազարոսի Յարութեան
- բ. Յիսուսի Յարութեան
- գ. Յիսուսի Երուսաղէմ մուտքին
- դ. Լերան քարոզին

3.- Այս տարի Մարտ 7-ին ո՞ր սուրբերուն տօնը կը տօնենք:

- ա. Ս. Գրիգոր Տաթևացի
- բ. Ս. Յովհաննէս Երուսաղէմցի
- գ. Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի
- դ. Ս. Յովհաննէս Օձնեցի

4.- Միջինքը ո՞ր երկու Կիրակիներու մէջի Չորեքշաբթի օրուան կը հանդիպի:

- ա. Անառակին եւ Տնտեսին
- բ. Տնտեսին եւ Դատաւորին
- գ. Դատաւորին եւ Գալստեան
- դ. Տնտեսին եւ Գալստեան

5.- Հետեւեալներէն որո՞ւն մասին կը կարդանք Ղուկաս 18.1-8-ի մէջ:

- ա. Դատաւորին
- բ. Տնտեսին
- գ. Գալստեան

դ. Անառակին

6.- Քառասուն Մանուկները ո՞ր շրջանի տարբեր քաղաքներէն էին:

Փոքր ----

7.- Հետեւեալներէն ո՞վ Օձուն գիւղին մէջ ծնած էր:

- ա. Գրիգոր Տաթևացի
- բ. Ս. Յովհաննէս Երուսաղէմցի
- գ. Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի
- դ. Ս. Յովհաննէս Օձնեցի

8.- Հետեւեալներէն ո՞վ Վայոց Ձորի մարզին մէջ ծնած էր:

- ա. Գրիգոր Տաթևացի
- բ. Ս. Յովհաննէս Երուսաղէմցի
- գ. Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի
- դ. Ս. Յովհաննէս Օձնեցի

9.- Երբ աշխարհի ամենէն երկար ճոպանուղին (téléphérique) նստիս ո՞ր վանքը կը հասնիս:

10.- Երբ ըսենք «մուտն ի Վիրապ» կամ «ելն ի Վիրապ», ո՞ր սուրբին մասին կը խօսինք:

Ս. Գ-----

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Երկրորդականի անկիւն

1.- Ո՞ւր կը կարդանք. «Երբ ծով կը պահէք, տրտումերես մի՛ ըլլաք կեղծաւորներուն նման...»:

- ա. Մատթէոս 6.16
- բ. Մարկոս 6.16
- գ. Ղուկաս 6.16
- դ. Յովհաննէս 6.16

2.- Ո՞վ ըսած է.«Մէկը կարող է կենդանիի միս չուտել, բայց անընդհատ իր եղբօր միսը ծամել»:

Ե-----

3.- Գրէ՛ Պահքի 7-ը Կիրակիները ճիշդ շարքով:

- ա. Բուն Բարեկենդան
- բ.
- գ.
- դ.
- ե.
- զ.
- է.

4.- Վարդանանցէն քանի՞ օրեր ետք Բուն Բարեկենդան է:

- ա. 3
- բ. 10
- գ. 7
- դ. 17

5.- Հետեւեալներէն ո՞ր մէկը Յիսուսի պատմած առակներուն մաս չի կազմեր:

- ա. Դատաւորին
- բ. Տնտեսին
- գ. Գալստեան

դ. Անառակին

6.- Սեբաստիոյ մէջ կառուցուած էր քառասուն գմբեթանի տաճար մը: Այս տաճարը մինչեւ ե՞րբ կանգուն մնացած էր:

Լ-----բը

7.- Հետեւեալներէն ո՞վ հիմնած է Տաթևի համալսարանը:

- ա. Գրիգոր Տաթևացի
- բ. Ս. Յովհաննէս Երուսաղէմցի
- գ. Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի
- դ. Ս. Յովհաննէս Օձնեցի

8.- Հետեւեալներէն ո՞վ Կաթողիկոս եղած է ու մշակած 37 եկեղեցական օրէնքներ 718-ի Դուինի մէջ կազմակերպուած եպիսկոպոսական ժողովին:

- ա. Գրիգոր Տաթևացի
- բ. Ս. Յովհաննէս Երուսաղէմցի
- գ. Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի
- դ. Ս. Յովհաննէս Օձնեցի

9.- Պլուզ կը նշանակէ գաճաճ կամ կարճահասակ: Գրէ՛ Պլուզին լման անունը:

Յ----- Ե-----

10.- Ամբողջացո՛ւր. Ս. Յովհաննէս Որոտնեցին պայքար մղած է հայաստանեայց եկեղեցւոյ լ----- շարժումին դէմ:

Մեծ պահքը երրեակ իմաստով*

Մեծպահքի քառասնօրեայ շրջանը եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն համար հոգեկան վերանորոգութեան սքանչելի առիթ մըն է: Երբ անիկա գիտակցօրէն ապրուի հոգեկան ազնուացման, առհասարակ մարդ անհատի երջանկութեան ամենէն ազդու եւ բարերար միջոցը կը դառնայ: Մեծ պահքը գիտակցօրէն ապրիլ կը նշանակէ.-

1. Աղօթքը դարձնել մեր կեանքի կեդրոնական առանցքը

Առաջին հերթին, աղօթել առանձնապէս տունին կամ ռեւէ այլ հանդարտ միջավայրի մէջ, ուր ինքնամփոփումի, առանձին ըլլալու, ինք իր խղճին հետ խօսակից դառնալու կարելիութիւնը կայ: Կ'անդրադառնա՞նք թէ մարդ առօրեայ կեանքին մէջ որքան գրաւուած է ուրիշներով...: Բայց անհրաժեշտ է որ երբեմն ինք իր անձին հետ առանձին ըլլայ, եւ Աստուծոյ ամենատես աչքին ներքեւ, դիտէ ու քննէ ինքզինք...:

Խոկումի, ինքնանդրադարձումի, առանձնութեան, աղօթքի պահերուն, երբ ոչ ոք մեզի կը նայի, ռեւէ մէկու հետ կապ չունինք, երբ մեր աչքերը մեր անձերուն վրայ կը սեւեռենք, այն ատեն կը յաջողինք սրտբացօրէն, ճշմարտօրէն եւ ջինջ յստակութեամբ մենք զմեզ տեսնել, ճանչնալ եւ սրբագրել կամ վերանորոգել...:

2. Պահք բռնել

Աղօթելու հետ առնութեւր եւ բացի աղօթելէ անհրաժեշտ է պահք բռնել, ինչպէս ժողովրդական արտայայտութեամբ կ'ըսուի: Ի՞նչ կը նշանակէ պահք բռնել...:

Կրօնական ճշգրիտ եւ խորունկ իմաստով պահքը այնպիսի արարք մըն է որ մարդը կ'առաջնորդէ ինքզինք կամաւորապէս զրկելու որոշ զգայարանական, նիւթական հաճոյքներէ եւ ճոխութիւններէ: Առիթ կու տայ անոր մտածելու հոգեկան, բարոյական կեանքի մշակման մասին...:

Յիսուսի կեանքի պատկերին մէջ մենք կը տեսնենք որ Ան քառասուն (40) օր անապատի մէջ առանձնացաւ, ինքզինք կերակուրներէ զրկեց, հոգեպէս զօրանալու համար: Աւետարանին մէջ մենք կը կարդանք թէ Ան պատուիրեց Իր հետեւորդներուն եւ ըսաւ որ պէտք է պահք բռնէք բայց ոչ «ի ցոյց մարդկանց», այլ ներքին ինքնամփոփումով, որպէսզի պահքը արժէք ստանայ եւ ծառայէ անձին վերանորոգութեան...:

3. Բարիք Գործել

Մեծ պահքը շրջանը գիտակցօրէն ապրիլ կամ գործնապէս իմաստաւորել կը նշանակէ ոչ միայն ներանձնական աղօթք ընել կամ պահք բռնել, այլ նաեւ որոշ գործեր կատարել, դրական արարքներ գործել, որոնց նպատակն ու արդիւնքը բարիք ըլլան, եւ ոչ թէ միայն անհատին, այլ իր նմանին, ուրիշին երջանկութեան ծառայեն:

Հետեւաբար, Մեծ Պահքը քառասնօրեայ շրջանը քրիստոնէաբար եւ հայօրէն ապրելու համար ունինք երեք գլխաւոր պարտաւորութիւններ.

- 1.- Աղօթել՝ առանձնապէս եւ հաւաքաբար
- 2.- Պահք բռնել ինքնազրկումի սկզբունքով
- 3.- Բարիք գործել՝ ծառայութիւններ մատուցանելով:

*հաստուածներ՝ «Պարզ խօսքեր՝ պարզ հոգիներու համար» Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոս